

مطالعه چگونگی ارتباط مراسم آیینی عزاداری ایام محرم و شهر نایین

یوسف یوسفی^۱، میترا آزاد^۲، مهدی سلطانی محمدی^۳ * (نویسنده مسئول)

^۱ کارشناسی ارشد معماری منظر، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

^۲ استادیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

^۳ کارشناسی ارشد مرمت و احیای بناها و بافت‌های تاریخی، دانشدانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۹/۰۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۱۱

چکیده

برگزاری آیین و رسوم مختلف در هر جامعه‌ای تقویت‌کننده پیوندهای اجتماعی آن جامعه محسوب می‌شود. در این میان در فرهنگ شیعه مراسم عزاداری ایام محرم دارای اعتبار معنایی با ارزشی است و زمینه‌ساز مجموعه‌ای از آیین‌هایی شده که به مرور عملکردهای اجتماعی متنوعی یافته و جزئی از فرهنگ عامه شده است. در دوره قاجار به دلیل نقشی که مذهب و مراسم مذهبی در حیات اجتماعی این دوره پیدا کرد، مکان‌هایی خاص برای برگزاری این مراسم که -مهم‌ترین آنها آیین‌های عاشورایی بود- به وجود آمدند. در نایین نظام فضایی میدان -حسینیه (متشکل از میدان‌های بدنه‌سازی شده و قالب کالبدی حسینیه)، تحت تأثیر این آیین‌ها در دوره قاجار ایجاد شد. مقاله حاضر در پی تبیین نحوه تعامل مراسم و مناسک آیینی به ویژه مراسم عزاداری ایام محرم و صفر به عنوان عامل هویتی و فرهنگی با شهر نایین است. در تعامل بین آیین‌های عاشورایی و شهر نایین، نتایج پرسشنامه‌ها در کنار تحلیل‌های نظری نشان داد که از لحاظ ویژگی‌های کالبدی باعث ایجاد عناصر و فضاهایی خاص در دوره قاجار در نایین شده (میدان - حسینیه‌های هفت‌گانه) که به عنوان مهم‌ترین فضا و عنصر آیینی به فضای شهری مراکز محله‌ها شکل داده و عاملی مهم در ساختار نظام فضایی و انسجام کالبدی آن به شمار می‌روند. هم‌چنین آیین‌های عزاداری به دلیل این که منطبق با باورها و اعتقادهای ساکنان شهر است، باعث معنادار شدن فضاهای مرتبط با آن شده و در هویت بخشی به فضاها و حس تعلق به آنها تأثیرگذار بوده است. اجرای این آیین‌ها در همه ابعاد با نقش پذیری و شرکت گسترده مردم انجام می‌پذیرد و در نتیجه تجربه این کار گروهی در انجام امور و هماهنگی با یکدیگر، زمینه‌ساز ایجاد انسجام اجتماعی و همبستگی محلی در گستره برگزاری آن می‌شود.

واژگان کلیدی: آیین‌های عاشورایی، میدان - حسینیه، فضای شهری، نایین.

The Study of How to Relate Muharram Mourning Ritual Ceremony and Nain City

Yousef Yousefi

M.A. in Landscape Architecture, , ShahidBeheshti University, Tehran, Iran

Mithra Azad

Assistant Profe., Faculty of Architecture and Urbanism, ShahidBeheshti University, Tehran, Iran

Mahdi Soltani Mohammadi * (Corresponding Author)

M.A. in Restoration & Revitalization of monuments & sites, ShahidBeheshti University, Tehran, Iran

* *mehdi.soltani225@gmail.com*

Abstract:

Practicing traditions and rituals in a given society strengthens the social ties. In Shia culture, too, the mourning ceremonies held in Muharram are of considerable spiritual value. These ceremonies have brought about a set of rituals that have developed various social functions and made into the popular folklore in the course of time. Due to the role that religion and religious rites played in the social life during the Qajars rule, certain venues were dedicated to such rituals (the most significant of which being the observance of Ashura). In Nain, for instance, the Husseyniyeh-plaza (meydān) spatial structure (which is composed plazas with surfacing and the physical structure of the Husseyniyeh) were first built in this era, under the influence of ceremonies in question. The present study was conducted in an attempt to examine the interaction between the city of Nain and the ritual observances, particularly those held in the mourning ceremonies and Muharram and Safar as elements of culture and identity. With regards to the interaction between Nain and Ahura rituals, questionnaires and theoretical analyses showed that as for physical features, these rites have created certain elements and spaces during the Qajar reign (the seven Husseyniyeh-plazas), which are considered to be the most effective spaces and ritual elements contributing to the formation of the urban space of the neighborhood centers, and are influential factors in the formation of spatial structure and physical integrity of the town. Also, since the mourning ceremonies are in line with the people's beliefs, they signify the spaces relevant to those beliefs, and define the identity of the spaces and the sense of belonging that accompanies them. These ceremonies are held with collective participation of the people, which entails social integrity and local unity in the area where the ceremonies are held.

Keywords: Ashura ceremonies, Husseyniyeh-plaza, urban space, Nain .